… Ні, що не кажіть, а щось таки є у світі білому, у людській душі — те, що невідомо не лише нам, простим смертним, а й навіть нашим мудрецям. Одну з таких історій про фатальні передчуття я й зважуюсь вам переповісти. Мабуть, багато хто може розказати про подібні випадки, але мовчить, щоб його не сприйняли за схибленого. Чи за прихильника містики. Хоч випадки, повторюю, трапляються з багатьма. Але ви вже мені повірте — що було, то було.

Однієї темної і вітряної ночі, коли гуркотіло на даху залізо, я прокинулась, охоплена якимось лихим передчуттям — чого раніше за мною ніколи не водилося, адже я завжди сплю міцно і вранці мені не так легко встати. А тут наче хто підкинув на ліжку. Схопилась, серце гострі пазурі стисли, дихати тяжко. Прислухалась. За вікном скрипіли старі явори. Вони завжди скриплять у негоду, і я раніше не звертала на них уваги — скриплять то й скриплять. А тієї ночі скрипіння видалося мені зловісним. Коли вітер посилювався (а він дув поривами), одна з гілок, певно, діставала до вікна і здавалось, що хтось ослабілий, з останніх сил дотягнувшись рукою, шкребе нігтями по чорній шибці, прохаючи допомоги…

Уява моя розгулялась. Стало страшно. Так страшно, як ще ніколи не було. Мала таке відчуття, що хтось причаївся в пітьмі кімнати. Можливо, й за шафою. З напівбожевільним криком я кинулась до вмикача — спалахнуло яскраве світло. Стало трохи легше. Для самозахисту взяла важкий бронзовий світильник, обережно підкравшись, зазирнула за шафу, потім, все так же крадучись, виглянула в коридор — слава Богу, там теж нікого не було. Тоді я заникнула на кухню, перевірила ванну й туалет і перевела подих, заспокоюючи себе, що ті страхів’я просто наснилися. Але переляк все одно не минав. Як і недобрі передчуття. Дихати стало важче, наче мене хто душив за горло. Я все не могла позбутися відчуття, що в квартирі хтось присутній. Від нього і йдуть хвилі, що так мене гнітять… Вітер за вікном посилився, гілка все ще шкребла шибку… На даху гуркотіло залізо, мабуть, бляха десь відстала і вітер шарпав її, наганяючи на мене ще більший ляк.

І раптом думка, — біда з сином, — пронизала мене, наче голкою. Господи, як я відразу про це не подумала! Кинулась у коридор, набрала номер. На другому кінці довго не знімали трубку. Мене вже почала трясти лихоманка. А гілка все шкребе шибку й шкребе… Та ось, нарешті, зняли трубку. Я почула синів голос і крикнула:

— Ти?.. Живий?..

— А чого я маю бути мертвим?

Мій шибеник вирішив зі мною поіронізувати.

— Чому ти дзвониш так рано? Зателефонуй краще о четвертій — це той час, коли я завжди охоче з тобою побесідую. А зараз всього лише дві години ночі.

Я перевела подих — з сином все гаразд! — і запитала:

— Що з бабусею?

— А що з нею може трапитись? Хропе, аж сюди чути, — і по хвилі: — Тобі, мабуть, нехороший сон приснився?

Він жартував, намагаючись розвіяти мої жахи, я побажала йому спокійної ночі. Поклавши трубку, поглянула на годинник: таки й справді дві години ночі. Із світильником у руці повернулася до кімнати. Ой, якою вона видалась мені холодною, чужою, наче зимні протяги в ній гуляли! І хтось таки був присутній у кімнаті — лихий, недобрий. Це я відчувала кожною клітинкою свого єства. Такого страху — ні до того, ні після — я ніколи у своєму житті не зазнавала…

Вранці, так і не позбувшись тривоги, приходжу на роботу (я тоді працювала друкаркою в машбюро швейної фабрики), а мене наче обухом по голові: загинула Катя! Моя молодша подруга Катя-Катрусенька. І

якраз о другій годині ночі… Це тепер я розказую ніби спокійно, хоч серце ні-ні та й стиснеться, а тоді, п’ятнадцять років тому, я, після того страшного випадку, місяць не могла отямитись.

Так ось про Катю. Хоч у нас і була велика різниця у віці (мені на той час виповнилось сорок п’ять, їй двадцять), але ми були подругами, що називається, нерозлийвода. А ще я любила її, як свою дочку. Гарненька вона була — така сміхотлива, рожевощока блондиночка, з оченятами кольору фіалки. Як вогонь швидка, непосидюча. Оченята так і грають, так і грають — бісики в них якісь чи що? А що вже добра, уважна, турботлива. Як трапиться, бувало, складна важка робота, Катя, сміючись, скаже:

— Олено Іванівно, віддайте мені цю роботу.

— Чому це тобі? — питаю.

— В мене ручки молоді, в мене очі зіркі…

І підсовує мені легший текст.

Така вона була у всьому. Вдень працювала, увечері навчалася в університеті, додому поверталася здебільшого опівночі. І все одно годину-другу сиділа над конспектами, а на роботу приходила, як завжди, свіжа й бадьора. І — сміхотлива. Оченята ж квітли фіалками. І все намагалася взяти собі тільки найважчу роботу

— "В мене ручки молоді, в мене очі зіркі". Одягалася скромно і просто (платня в друкарок, самі знаєте, яка). Жила від зарплати до зарплати, часом дотягувала на копійках. Але мала одну коштовну річ — золотий годинник. Маленький такий, старомодний, з товстим випуклим скельцем, але проба була — 958-ма. Найвища. Той золотий годинник, той бабусин дарунок і погубив мою молодшу подругу.

Того року в нашому місті лютував двоногий звір, якого не хотілося б називати людиною, але він, на жаль, належав до роду хомо сапієнса — людини розумної. За ним полювала вся міліція, тільки безуспішно. Душогубець був невловимий. Страху на місто нагнав чималого, особливо на молодих жінок та дівчат. Садист діяв як за розкладом. Вечорами, десь так ближче до одинадцятої, в пошуках чергової жертви їздив у спорожнілому громадському транспорті, уважно придивляючись до жінок та дівчат. Точніше, до їхніх прикрас. Його цікавили сережки, персні, каблучки, ланцюжки, годинники тощо. В золоті він розбирався — з одного погляду, навіть мигцем міг безпомилково визначити пробу. Якщо вона низька, наприклад, 375-та чи 500-та, власниць таких прикрас не чіпав. Нападав лише на тих, у кого золоті речі були найвищої, 958-ї проби. Вибравши жертву, здебільшого самітню (а ми, жінки, часом буваємо такі безпечні, навіть увечері, навіть опівночі чи й за північ), виходив за нею на зупинці і супроводжував її до першого темного місця — у під'їзді, дворі чи деінде. Підкравшись нечутною чорною тінню, простягав свої довгі сильні руки з великими кістлявими пальцями, що були тверді як залізо й обхоплював горло… Був блискуче обізнаний з анатомічною будовою людини. Із заплющеними очима міг визначити, де сонні артерії і потрапляв на них пальцями безпомилково… Задушивши жертву, перевертень тягнув її (за руку чи й за ноги) в темний закуток двору, знімав з неї золото і там, вже мертву, але ще теплу (а бувало, що й напівживу, але із втраченою свідомістю) ґвалтував. Неодмінно. Щоб у тих, хто за ним полював, складалося враження, що діє сексуальний маньяк. (З усіх своїх численних жертв не встиг зґвалтувати лише одну — випадок зашкодив). І спокійно йшов додому, щоб вранці з'явитися на роботі, де він ходив у лідерах і активістах — з блискучими виробничими та комсомольськими характеристиками…

На той час, як надійшла мученицька черга Каті, він задушив, здається, п'ять чи шість молодих жінок та дівчат. А півтора десятка жертв напівзадушених, дивом уцілілих — убивця кинув їх, будучи певним, що вони мертві.

Але я почала свою розповідь з нехороших передчуттів, що тривожать людину, коли на неї насувається лихо, то ж і повернусь до них. Десь за тиждень до трагедії з Катею трапився такий випадок — може це містика, але розповім, як було, а ви вже самі судіть. В одну з обідніх перерв ми зайшли в "Парфюмерію". Магазин порожній, молоденькі продавщиці, зібравшись за одним з прилавків, про щось перешіптувались, пирскаючи сміхом, касирка проглядала газету за своїм апаратом. Катя взяла дві пляшечки лондестону і пішла платити в касу. Я затрималась біля дорогих духів — купувати не було за що, але, думаю, хоч подивлюся. І раптом чую Катін крик і брязкіт скла. Рвучко озираюся. Катя стоїть за крок від каси з простягненою рукою, у жмені якої нічого немає, а під ногами у неї на мармуровій підлозі в червоній калюжці розбиті пляшечки лондестону. Я швидко підійшла, Катерина була бліда. Просто неймовірно бліда і я мимовільно подумала: чи варто так близько брати до серця якісь там дві розбиті пляшечки вартістю по карбованцю кожна? Щоправда, при наших з нею заробітках і два карбованці гроші, та все ж... Катя щось намагалася сказати — білими губами ворушила та все здивовано озиралася, як наче б шукала того, хто її підштовхнув... Тим часом причовгла бабуся-прибиральниця, віником згорнула у совок склянки, а тоді заходилася ганчіркою вимочувати калюжку. А вона густо червона, як кров. Подивилась прибиральниця на Катю, головою похитала і каже:

— Ой, дитино моя, не ходи увечері сама. Не до добра це...

Вийшли з магазину, Катерину наче хто підмінив. Говорить невлад, про щось стривожено думає. Я нумо її розраджувати.

— Годі, годі... Ну втратила два карбованці, Бог з ними! Було б здоров’я, а гроші заробимо. А що прибиральниця бовкнула, так порада бути обережною ще нікому не зашкодила. А нам, жінкам, і справді не треба ходити вечорами самотніми. Береженого і Бог береже.

А вона якось дивно поглянула на мене.

— Ой, Олено Іванівно, нічого ви не знаєте. Не прибиральниця своєю порадою нажахала. Мені хтось руку… підбив.

— Не верзи дурниць! — почала вже і я нервувати. — Біля тебе не було ні душі.

— Не було, — погоджується Катя. — Але мені хтось під лікоть вдарив долонею. Я навіть відчула ліктем теплу людську долоню. Ось тоді і впустила пляшечки. Озирнулась, щоб подивитися, хто ж це штовхнув, а біля мене — нікого.

Я, зізнаюсь, трохи здрейфила, бо вона так переконливо говорила про теплу людську долоню, що ляснула їй під лікоть, але намагалася будь-що розвіяти цю містику.

— Дурненька. Тобі просто здалося. Ти біля каси на якусь мить задумалась, а руку тримала трохи зігнуту в лікті. Рука стерпла, тож слабенькі електричні струми — таке буває — смиконули руку. Ти й упустила пляшечки.

— Ні-ні, — затялась на своєму Катя. — Я відчула теплу людську руку, що ляснула мене під лікоть. Це — знак. Спроба якось насторожити мене і привернути мою увагу. Мабуть, справді мене чекає лихо і хтось хоче мене застерегти.

Я думала, що добре знаю свою молодшу подругу, а виявляється, вона вірить у містику! Хоча… А раптом це й справді застереження? Але хто застеріг Катю? З потойбічного світу чи що? Дурниці!

Розраджувала я Катю, як могла, але заспокоїти її так і не вдалося. Після того випадку вона наче змінилася, стала стриманою, замкнутою, настороженою. А якось поскаржилась:

— Маю таке відчуття, що моє життя вже закінчується, що залишилося мені побути у світі білому днів два-три. Ось-ось щось трапиться зі мною.

Її життя і справді урвалося через три дні після тієї розмови. Та якби ж я тоді повірила подрузі. Навпаки, я сміялась з неї, містикою докоряла, забобонами, дурисвітством. Щоправда, в душі я занепокоїлась, але про те не зізнавалась, щоб зайвий раз Катю не хвилювати. Особливо насторожилась, як згадала, що наш район входить у ту частину міста, в якій бродить невловимий душогубець. І попросила Катю бути обережною, з настанням темряви взагалі не виходити з квартири — мало що може трапитись. А вона тільки журно похитала головою.

— Як це не виходити, коли я вечорами навчаюся?

Тоді я поговорила з Олегом (це хлопець, з яким Катерина іноді зустрічалась, але щось у них постійно не ладилось) і попрохала його, щоб він неодмінно увечері проводжав дівчину.

І ось настала та фатальна ніч. Десь об одинадцятій Катя вийшла з університету і вони удвох з Олегом поїхали до його матері — та, здається, занедужала. Затрималась там до першої години ночі. Олегова мати наполягала, щоб дівчина залишилась у неї ночувати, але Каті для чогось доконче треба було додому. Олег зголосився її провести. Коли вони черговим, майже порожнім тролейбусом дісталися до Катіного будинку, було вже за сім хвилин друга година ночі. Катя занепокоїлась: чим Олег у такий час повернеться додому? Жартувала: "Ти мене провів, а тепер я тебе проведу". І тут доля зробила першу спробу врятувати дівчину. Катя раптом сказала:

— Ходімо до мене, чаю поп’ємо, а з хвилини на хвилину повернеться з нічної мама. Вона завжди повертається після другої години ночі. Мама де-небудь і вкладе тебе спати.

І вони рушили до будинку. І коли б не з’явився трамвай, все б скінчилося благополучно і Катя була б живою. Боже, як подумаєш, від чого тільки не залежить наша доля? Навіть від графіку руху нічного трамвая. Ну, запізнись він тієї ночі, запізнись всього лише на дві-три хвилини і все було б добре. Але трамвай прийшов вчасно. Коли він, освітлений вогнями, вигулькнув з-за рогу, Катя вигукнула:

— Це — останній! Більше до ранку навіть черговий не ходитиме. Біжи! — підштовхнула хлопця. — А за мене не турбуйся, я ж біля свого будинку — десять кроків до арки, а там двір і під’їзд.

І хлопець, мить повагавшись, вскочив у трамвай і помахав їй з вікна. Катерина, не відчуваючи, що за плечима в неї вже стоїть смерть, помахала йому. Трамвай зник у пітьмі. До трагедії залишалися хвилини — душогубець запримітив Катерину ще в тролейбусі. Не так дівчину, як золотий — 958-ма проба! — годинник на її руці. На тій зупинці, де зійшла Катерина з Олегом, встав і він. (Згодом Олег зізнається: краєм ока запримітив, як на зупинці разом з ними вийшов високий, стрункий молодик і швидко рушив у напрямку до будинку, але не надав тому значення, а миттєво забув про нього). У перевертня, котрий в тіні арки очікував свою жертву, був точний розрахунок: хлопець не проводжатиме дівчину аж до дверей квартири. Хлопці взагалі проводжають дівчат лише до будинку… Ледве Катя, нічого не підозрюючи, ступила в пітьму арки, як нечутною тінню позад неї виріс той звір… Жінки, котрим пощастило врятуватись (їх, із втраченою свідомістю, без будь-яких ознак життя, садист сприймав за мертвих і тому не додушував), розповідали на слідстві, як відбувався напад. А втім, вони й збагнути, що то напад, не встигали. Просто відчували позад себе рух повітря. І в ту мить їм здавалося, що на шию сіли два метелики — то садист, простягнувши руки, дотикався до сонних артерій. Жертва, ще нічого не усвідомлюючи, але відчуваючи в себе на шиї дивні "метелики", робила рух рукою, щоб зігнати їх… Нападник стискував свої залізні пальці, здавлюючи горло і сонні артерії. Жертва миттєво провалювалася в чорну порожнечу…

Так, очевидно, сталося і з Катею. Хоча вона, напівзадушена, ще якусь мить і боронилася (це встановить розслідування на місці трагедії). Переломивши дівчині шийні хребці, нападник поволік її за ногу у двір, у той його закуток, де під деревом стояв стіл для гри в доміно. Там на столі він і познущався з напівзадушеної дівчини. Зґвалтувавши, зняв з її руки золотий годинник і зник у нічному безгомінні.

І все ж доля послала нещасній дівчині шанс на порятунок. Через кілька хвилин у дворі з’явилася Катіна мати — вона працювала в нічну зміну неподалік будинку і десь після другої ночі завжди поверталася додому. Йдучи двором, мати краєм ока (про це вона голоситиме на похоронах) запримітила, що в глибині двору на столі лежить людина. Але не зупинилась, а надавши ходу, подумала: хтось з алкашів перебрав. Так йому й треба! Хай полежить, швидше протверезіє на свіжому повітрі.

З тими думками жінка і зникла в під’їзді. Воістину: коли Бог хоче нас покарати, він, перш за все, позбавляє нашу душу здатності до співчуття ближньому, до бажання прийти йому на допомогу.

Не тенькнуло в матері серце й тоді, коли зайшла в квартиру і, запитавши в чоловіка чи Катерина вдома, почула у відповідь:

— Немає. Мабуть, у когось із подруг залишилася переночувати.

Позіхнув батько (невдоволений, що його розбудили) і закінчив, як присуд рідній дочці виніс:

— Нічого з нею не станеться — прийде вранці!

З тими словами й захріп у ліжку. А мати пішла на кухню пити чай. І пила його спокійно (вікно кухні виходило у двір, де на столі стікала кров’ю її дочка), і потім спокійно лягла спати і спокійно спала десь до обіду — невже спокій, до якого ми так пориваємося, то один з наших страшних ворогів? Спала у кімнаті, вікно якої теж виходило у двір, на той

стіл, де згасало життя її дочки… Матір ще пощадять і словом їй не обмовляться про результати розтину: Катя А. ще могла б бути врятованою. Не приходячи до свідомості, вона померла лише під ранок — від втрати крові й переохолодження…

А тепер про той дивний і незбагненний випадок, що трапився в день похорон. Не могли винести труну з покійницею. Квартира типова, так звана "хрущовка", а, отже, маленька, тісна, з крихітним куцим коридорчиком. Його ширина наполовину менша за довжину труни, а кімнатні двері не співпадали із вхідними. Один край труни ще в кімнаті, а другий вже вперся в глуху стіну коридорчика — ні сюди, ні туди. Єдиний вихід — поставити труну майже вертикально і розвернути її так, щоб вона опустилася по довжині коридорчика. І ось, коли поставили труну вертикально, покійниця майже стояла в ній. Я підняла руку, показуючи, що треба ще трохи розвернути труну. І тут з голови покійниці зривається вінок і… І досі не здатна збагнути, як воно сталося. Вінок чомусь всупереч законам фізики й земного притягання полетів не вниз, як і слід було чекати, а майже по прямій — від голови покійниці на мою підняту руку. І тільки він торкнувся моїх пальців, я мимовільно схопила його. І злякалась. В першу мить всі завмерли. А я стою з високо піднятою рукою і тримаю у ній вінок.

— Знак! Знак! — отямившись, загаласували старі баби. — Душа покійниці звертається до тебе, Олено. Прохає тебе захистити її честь. Щоб ти відомстила убивці!

Я так розгубилась, що чоловікам довелося з силою розчепірювати мої пальці, щоб забрати вінок. Не знаю, як могло таке трапитись. У кімнаті було душно, повітря важке, густе, нагріте — скільки людей набилося і дихало. Та ще багато свічок горіло. Може на хвилі густого, теплого повітря вінок так дивно й полетів — не вниз, а по прямій. І зовсім випадково потрапив на мою руку. Але протягів у кімнаті не було, руху повітря теж — то як він міг так незбагненно полетіти?

Так чи інакше, а з поховання я повернулась сама не своя. Ходжу по квартирі, місця собі ніде не знаходжу. Вінок з думки не йде. І вигуки бабів: "Душа покійниці прохає тебе захистити її честь!". Але як я зможу відомстити вовкулаку, коли його вся міліція міста не може спіймати? То що я вдію? Але той незрозумілий політ вінка всупереч законам фізики! Нерви мої були на межі. І я подумала: а що, коли то й справді душа покійниці звертається до мене за допомогою, адже ми з Катею так дружили. До кого ж їй звертатися, як не до мене? Все зваживши, я пізно увечері дістала фотографії загиблої — а їх у мене й зараз з десяток набереться, я любила з Катею фотографуватися — і, вдивляючись у них, почала шепотіти:

— Катю… Це я — Олена Іванівна, подруга твоя старша. Благаю, приснись мені вночі. І покажи уві сні свого убивцю. Можливо, ти його встигла побачити? Який він з себе? А раптом я допоможу його спіймати?..

Я була в якомусь трансі, до туману в очах вдивлялася у фотографії Каті і все шепотіла, шепотіла… В тому ж нервовому збудженні й заснула. І ось сниться мені дивний сон. Ніби я серед ночі опинилася на центральному базарі нашого міста, на Озерці. Початок третьої, на базарі ані душі. Та хоч і ніч, але не зовсім темно, бо невідомо звідки розсіюється якесь дивне світло, тож мені трохи видно. Дивлюсь, а біля тарних ящиків сидить кошенятко — маленьке, жалісливе, тремтить бідненьке. І тут де не візьмись, молодик років так під тридцять. Високий, тонкий у талії, стрункий і гарний з себе. Ніс рівний, очі злегка голубуваті, лице благородно видовжене, інтелігентне. На верхній губі елегантні вусики. Волосся світле, злегка хвилясте. На ньому чорна сорочка з білими ґудзиками. Рукава закачані по лікті. Але чомусь тільки глянула я на нього, як мені враз стало холодно, аж мороз по спині пішов. Дивуюсь уві сні: такий милий хлопець-симпатяга, а мені страшно. І чого б це?

І раптом молодик у чорній сорочці з білими ґудзиками хапає кошенятко за шию і починає його… душити. А я в крик: "Мерзотник! Що ти робиш? Зараз же, бандюго, відпусти кошенятко!".

В цей час на базарі з’являється ще один чоловік — високий, дебелий, аршин в плечах. У нього велика світла голова, таке ж велике кругловиде і теж світле лице. Він накидається на молодика в чорній сорочці з білими ґудзиками і починає скручувати йому руки… І тут я прокидаюсь і до ранку не можу заснути. Невже той молодик у чорній сорочці з білими ґудзиками, котрий душив уві сні кошенятко, і є убивця Каті? А що, коли Катя на моє прохання і справді показала його мені уві сні? Не будемо квапитись з традиційно-закоренілим скептицизмом, що іноді межує з невіглаством. Недарма ж наші предки були певні, що душа після смерті перебуває на землі ще цілий рік — тому й справляли поминки по ній на дев’ятий день, на сороковий і в першу річницю. А якось я прочитала в одній з газет, що спеціальними дослідженнями виявлено енергополе померлої людини, чи біополе, або ще аура (мабуть, це те, що ми називаємо душею) і справді протягом року тричі з’являється в тій кімнаті, де людина померла: на дев’ятий день, на сороковий і в першу річницю… Але чи в змозі це біополе (аура) розуміти, що його прохають і прислати іншій людині в її сон зображення свого убивці?.. Ні, як не крути, а все це дуже схоже на містику чи забобони.

Я розгубилась. Що робити? Сама убивцю, ясна річ, я не знайду, а, отже, й не відомщу йому, як у день похорон "прохала" мене Катя (випадок з вінком). Чорну сорочку з білими ґудзиками, якщо він і справді у ній душив Катю, злочинець міг більше й не надіти. Та мало хто з молодих людей в нашому місті ходить у такій сорочці? Вони, до речі, модні, і їх, здається, шиє місцевий побуткомбінат. І в той же час можливо тільки я одна і знаю, який на вигляд убивця. Поривалася негайно бігти в міліцію і… спинялася. Що їм розкажу? Що бачила убивцю уві сні? Чи не подумають вони, бува, що я схиблена? А те, що я розкажу, назвуть сном рябої кобили… Ще й посовітують сходити до психіатра. І я — каюсь, навіть тепер каюсь, — не зважилась. І не пішла в міліцію. Який жаль. Адже убивця, як виявиться значно згодом, в ту ніч, коли він душив Катю, і справді був у чорній сорочці з білими ґудзиками, а на вигляд він точнісінько такий, яким я його бачила уві сні…

Минуло кілька місяців, перевертень все ще лютував у нашому місті. Як згадаю, то й зараз моторошно стає. Що міліція не робила, яких заходів не вживала, а спіймати його не могла. І від того злочинець настільки знахабнів, що навіть вже почав нападати на жінок і серед білого дня. І навіть, натягнувши маску, з’явився в одній квартирі, де була жінка з дитиною. Оскільки золотих речей там не виявилось, вампір, діючи за принципом — хоч шерсті жмут — вийняв з телевізора якийсь дефіцитний блок. Жінку і дитину врятував щасливий випадок (сусіди подзвонили в квартиру і дуже насторожилися — це чути було з їхніх розмов, — що господиня не відгукується). Злочинцю довелось тікати. А міліція збагатилася ще одним фактом: вампір прекрасно розбирається в телеапаратурі: складний блок, до якого й дістатися не просто, вийняв професіонально, на рівні майстра. Ця крихта щось та говорила. І хоч таких деталей вже зібралося кілька, невловимий все ще залишався невловимим.

Тим часом на допомогу нашій міліції прибула група спеціалістів з Москви, з МУРа. Казали — не знаю, правда це чи ні — вісті про нашого садиста дійшли до Інтерполу і той запропонував свої послуги, але ми у ті роки були відгороджені від світу залізною завісою. Тож відмахнулись. Мовляв, самі спіймаємо. Муровці і наша міліція розбили ті райони, де діяв садист, на квадрати і виставили в них замасковані пости. Їх було стільки, що вони навіть візуально бачили один одного. Патрулі прочісували квадрат за квадратом, а з настанням ночі у всіх підозрілих місцях виставлялися додаткові групи, засади. І все марно. Більше того, сторонячись небезпечних для нього місць, злочинець нападав на чергову жертву в іншому районі міста, там, де його не чекали. Тоді було висловлено припущення: невідомий або працює в органах внутрішніх справ, або якимось чином зв’язаний з охоронцями правопорядку і тому точно знає, де його чекають засади… Це припущення було схоже на правду. Насторожував ще один факт. Декілька разів пошукові собаки, взявши слід з місця злочину, незмінно приводили оперативників до одного й того ж заводського гуртожитку. Кожного разу перевіряли той гуртожиток, перевертаючи в ньому все догори дном, всіх його мешканців обнюхували собаки і… відходили вбік. Схоже на те, що убивці серед

гуртожитківців не було. Але чому різні собаки в різний час вперто брали слід саме до цього будинку? Можливо, злочинець, аби збити з пантелику пошуковців і навести їх на тупиковий слід, нарочито йшов до гуртожитку? Зайшовши з вулиці, якимось чином знешкоджував за собою сліди і зникав через другі двері, що вели у внутрішній двір. А вже звідти спішив додому — двір був прохідний.

І ось один із слідчих (а справа вже побувала в кількох оперативників), заінтригований, чому це "не дурні", як він висловлювався, собаки, вперто йдуть до одного й того ж гуртожитку? А чи справді обшукували всі кімнати? Слідчий склав список мешканців гуртожитку і відмітив у ньому тих, кого перевіряли. І тут раптом виявилося, що кожного разу перевірки уникав лише один жилець гуртожитку. Більше того, кожного разу, як відбувалася перевірка, його навіть не було в гуртожитку. Щоправда, цей один був активістом міліції, командував оперативним загоном дружинників і в той час, як перевіряли гуртожиток, він з дружиною неодмінно знаходився на чергуванні, в якому-небудь віддаленому районі міста. Про те, що і його треба було "познайомити" з пошуковою собакою, щоб вона і його обнюхала, оскільки в підозрілому гуртожитку він один мав окрему кімнату, в яку оперативники так жодного разу і не зайшли, нікому й на думку не спадало. Ще б пак — активіст, всього себе віддає міліції, де його всі знають і незмінно відзначають подяками, комсомольський лідер, відмінний виробничник, один з кращих телемайстрів-нападників, командир оперативного загону, голова громадської ради гуртожитку, людина, взагалі, перевірена, поза підозрою. Одне слово — свій. А хіба своїх перевіряють? Так можна й образити (чи й травмувати) товариша — дай Бог, щоб таких побільше було в активі міліції.

Стривожений слідчий поділився міркуваннями з своїм начальником. Той порадив ще і ще все зважити. І сам пообіцяв подумати. Та справі не встигли дати хід, як надійшов сигнал: виявлено чергову жертву садиста. О шостій ранку робітники, йдучи на зміну, почули стогін, що линув з-під нещільно прикритої кришки люка. Коли підняли кришку, в колодязі побачили голу жінку — це була сорок п’ята, і як час покаже, остання

жертва двоногого звіра. Ще жива, хоча й без свідомості, їй зробили складну операцію на шиї і це врятувало жінці життя. Хоч після операції вона ще не могла говорити, але спромоглася написати, що запам’ятала нападника. На вигляд він такий-то… Їй здається: що вона його колись бачила на території свого заводу. Але чи працює він там, чи був у справах — того не знає. І ще важлива деталь: захищаючись, вона чотирма пальцями, ламаючи манікюр, прошкребла йому ліву щоку. Пошкрябини мусять бути.

Для міліції це — як дарунок небес. З такими даними спіймати злочинця — то вже справа техніки.

Треба було квапитись, адже денна зміна на тому заводі вже закінчувала роботу. І ось на всіх прохідних стали перевдягнені працівники міліції і непомітно, але пильно слідкували за всіма, хто виходив із заводу. Пощастило тому оперативнику, котрий чатував на центральній прохідній. Там і з’явився молодик, схожий на того, якого описала жінка: високий, стрункий, літ під тридцять, з маленькими вусиками і світлим волоссям, що злегка кучерявилось. На лівій щоці в нього виднілися старанно припудрені пошкрябини. Його випустили за прохідну (він чомусь тримав руку в кишені) і пішли за ним — у потоці робітників. Молодик зупинився біля трамвайної зупинки, що була поруч з прохідною, запалив сигарету. Ось з’явився трамвай. Молодик, готуючись зайти, підняв руки вгору — однією мав намір взятись за поручень, а другою за стулку дверей. І в ту мить на його руках — він навіть збагнути не встиг — клацнули наручники. Як він закричав, як він заверещав несамовито:

— Як ви смієте, дурні? Я — командир оперативного загону дружинників! Ви будете відповідати!

— Будемо, будемо, — потягли його до машини. — Але, нарешті, й тобі надійшов час тривати відповідь.

Він мешкав у тому гуртожитку, до якого й приводили оперативників пошукові собаки. Він і був тим єдиним мешканцем гуртожитку, котрий мав там окрему кімнату, яку жодного разу не перевіряли. Бо в його характеристиці (він був ще й членом цехового комсомольського бюро), підписаній начальником цеху, секретарем партбюро КПУ, головою цехкому і секретарем бюро цехової комсомольської організації, запевнялося, що Мерлізов (справжнє прізвище убивці трохи змінено, цитата з характеристики достовірна) "за час роботи на заводі зарекомендував себе з позитивного боку, добросовісно виконував змінні завдання, допомагав молодим робітникам в опануванні професією, аморальних вчинків і порушень трудової дисциплині з його боку не спостерігалося… Брав активну участь в комсомольському житті, допомагав у випусках "Комсомольського прожектора" — і т. д. І т. п.

Під час арешту в кишені убивці знайшли ключ від квартири його останньої жертви. Коли ж з понятими зайшли до його кімнати в гуртожитку, то виявили там (крім блока, знятого з телевізора в одній квартирі) ще й портфель, до половини наповнений тими золотими речами, які він знімав із своїх жертв — сережками, ланцюжками, браслетами, обручками, годинниками — все 958-ї проби. Серед них знайшли й маленький золотий годинник Каті — хоч і старомодний, з товстим випуклим скельцем, але золото на його корпусі, на біду Каті, теж було 958-ї проби.

Про подробиці затримання Мерлізова та обшуку в його кімнаті я дізналася значно пізніше. А тоді, почувши повідомлення обласного радіо, що перевертень, нарешті, схоплений, в якомусь збудженому сум’ятті радощів, що катюга, нарешті, в наручниках, і смутку, що ні Каті, ні інших його жертв вже не повернеш, я побігла і забрала із ощадкнижки останні сто карбованців. До них додала ще тридцятку, що лишилася від зарплати, купила транзистор і помчала в управління міліції. Коли сказала черговому, що я у справі Мерлізова, мене відразу ж провели до якогось дуже поважного полковника. Я заторохтіла:

— Кілька місяців тому, ховаючи Катю, я дала собі клятву тому, хто спіймає вбивцю, віддам все, що в мене є. Подарувала б йому й машину, але в мене всього лише 130 карбованців. Я купила за них транзистор.

Не знаю, чи збагнув що підполковник із моєї уривчастої розповіді, але відповісти він нічого не встиг, бо тут до кабінету зайшло троє офіцерів. Двоє з них нічим не привернули моєї уваги, а ось третій видався знайомим. Наче я десь його бачила. Високий, дебелий, аршин в плечах, голова велика, світловолоса, обличчя теж велике, кругловиде і теж світле. І тут я згадала, де його бачила. Коли я попросила покійну Катю показати мені уві сні свого убивцю і мені приснився сон, що я буцімто опинилася на базарі і стала свідком, як один молодик у чорній сорочці з білими ґудзиками душить кошенятко, то прибіг оцей кругловидий здоровань і скрутив руки молодику.

Розказую полковнику про свій сон. Офіцери переглянулися.

— Дивний збіг, — одказує полковник. — Товариш, якого ви колись бачили у своєму сні, і справді спіймав садиста Мерлізова. До речі, знайомтесь: старший лейтенант Андрій Павлович Довбенко.

Кидаюсь до нього.

— Прийміть від мене, Андрію Павловичу, транзистор.

Але старший лейтенант раптом відсахнувся од мене.

— Що ви, що ви, громадянко! Ніяких дарунків я ні від кого не приймаю. Тим більше, як мені сказали, ви прийшли у справі Мерлізова.

Тоді я розповіла їм все про Катю і про свій дивний сон.

Почали вони радитись. До згоди не дійшли (Андрій Павлович все ще остерігався, щоб мій дарунок хто-небудь не сприйняв за хабар), погукали ще кількох старших офіцерів. Один з них і сказав:

— Олена Іванівна — не торговий працівник, не особа, котра матеріально відповідальна, вона всього лише друкарка. І не зацікавлена, щоб вигородити Мерлізова. Тому прийміть од неї, Андрію Павловичу, транзистор, — він від щирого серця. А ми, на всяк випадок, щоб не виникло бува ніяких непорозумінь, оформимо акт дарунку протоколом і всі його підпишемо.

Так і зробили. Вручила я старшому лейтенантові транзистор, розцілувала його.

— В житті ви, — кажу, — точнісінько такий, яким я вас кілька місяців тому, не знаючи, хто ви насправді, бачила уві сні, як і самого убивцю, хоч до того ваше лице зріти не доводилось.

Офіцери загомоніли.

— Це, даруйте, містика. А полковник і каже:

— Містика містикою, але випадок взагалі цікавий. То чому б нам не провести експеримент?

Я трохи почекала в приймальні, а тоді вони знову запросили мене до кабінету і показали на стіл, на якому були розкладені фотографії різних чоловіків різного віку. Десь штук із тридцять.

Проглянула я фотографії і показала на одну.

— Ось цього, — кажу, — бачила уві сні, коли він душив кошенятко.

— А ви, громадянко, не помилилися? — перепитує мене полковник. — Може, ще подумаєте і ще на фотографії подивитесь?

— Не буду більше дивитися, — одказую. — І думати не буду. Але душив уві сні кошенятко саме оцей молодик.

Вони аж присвиснули з подиву.

— Точно, — вигукнув полковник. — На фотографії, на яку ви показали, і справді той, хто задушив вашу Катю — садист Мерлізов.

… Вампіра судили в червоному кутку міської в’язниці — з одного боку, остерігалися, щоб особливо небезпечний злочинець не втік бува під час процесу з приміщення районного суду, а з другого боку — аби його не розтерзали люди. (У місті вже збиралися натовпи й скандували: "Смерть катюзі!…") Я була на суді, добре роздивилася того перевертня. Він сидів у якійсь клітці, що її охороняли вісім міліціонерів — молодий, двадцяти семи літ від роду, уродженець однієї з кубанських станиць, симпатичний, голубоокий, з елегантними вусиками, із світлим волоссям, що злегла кучерявилось. Суд був закритим (мене пропустили туди з особливого дозволу судді, як представницю однієї з жертв садиста). У перших рядах червоного куточка в’язниці сиділи тридцять сім потерпілих, тих, кому пощастило вціліти і буквально чудом повернутися до життя. Всі вони були зґвалтовані, усім їм, рятуючи життя, зробили операції на шиї — душачи їх, Мерлізов ламав жінкам шийні хребці. Не прийшли на суд лише ті вісім жертв садиста, котрим не пощастило вижити. Як відбувався суд, що кричали потерпілі — не буду розказувати. Тяжко. Не треба. Бо там таке почула, що не доведи Господи, щоб його інші чули.

На суді були присутні і батько та мати перевертня (їх охороняли: боялися, щоб потерпілі не накинулись і на них). Трималися батьки, як мені здалося, спокійно і дещо навіть незалежно.

Під тиском численних доказів убивця змушений був визнати свою вину. Але рятуючи шкуру, намагався вдати з себе неосудного, несамовитого і хворого. Та експертиза визнала його психічно здоровим, таким, який може відповідати за свої вчинки… Його засудили до вищої міри покарання.

… Розстріляли вампіра у в’язниці, в одній з підвальних камер. Розповідали, що коли до нього зайшов виконавець вироку і подивився на нього, засуджений закричав:

— Ти чого, гад, дивишся мені в очі?!

Кілька пострілів і все було скінчено. Лікар підтвердив смерть, труп кинули в ящик і забили його цвяхами. Вночі ящик з трупом вивезли за місто, де є, оточена колючим дротом, спеціальна ділянка для поховань тих, кого суд засудив на смерть. Ящик з трупом у світлі автомобільних фар опустили в заздалегідь вириту яму, бульдозер її загорнув… Так закінчилася історія двоногого звіра з роду хомо сапієнса — людини розумної.

В перший же після суду вихідний я взяла свого сина і ми, накупивши гладіолусів, поїхали на міське кладовище. Я дуже хотіла, щоб мій син відвідав Катіну могилу, адже він знав її, бо не раз приходив до мене на фабрику. Оскільки на територію фабрики впускали тільки по перепустках, то син стукав мені у вікно — машбюро знаходилося на першому поверсі і вікна його виходили на вулицю. Частенько замість мене до вікна підбігала Катя. І мій шибеник, червоніючи (Катя йому подобалась), часом смішно кривлявся перед вікном, робив гримаси і вони весело сміялись — син на вулиці, а Катя в кімнаті. Я, спостерігаючи за їхніми сміхотливими личками, в душі раділа і навіть прохала Бога, щоб вони засимпатизували одне одному… До того йшлося. Але — не встигли. Бо не судилося.

Катю поховали у 28-му секторі, а я того разу чомусь шукала її могилу в двадцять четвертому. Шукала з півгодини, а знайти не можу. Ніби ж ось вона, а ближче підійдемо — ні, чужа. Досадно мені стало. Аж до сліз. Докоряю собі: як ти могла її могилу забути?.. Присіла на лавочку і тихо заплакала. Така мене обида взяла, що я Катіну могилу у своїй пам’яті не зберегла. Куди не погляну — рівними рядами горбики, сектор за сектором — аж до обрію. І зовсім мені тяжко стало. Від сліз в очах якийсь туманець мерехтить. І раптом зникло кладовище. Наче його й не було. А від моїх ніг і вперед простяглася запилена доріжка шириною метрів зо два — невідь де взялася. Закінчується вона біля плакучої верби. Ту вербу мені наче хто показав. Видіння стояло переді мною якусь скороминувшу мить. І зникло. А натомість знову з’явилися сектори, рівні ряди могил, яким немає кінця-краю. Я схопилась і крикнула сину:

— Згадала, згадала! Катю поховали біля плакучої верби, а це в іншому секторі. Ходімо!

І ми швидко знайшли те, що шукали. І я сказала Каті:

— Дівчино моя, ти показала мені уві сні свого убивцю — у чорній сорочці з білими ґудзиками. Твого мучителя вже немає на землі — закон його покарав смертю. Спи спокійно, земля тобі пухом, дівчино моя!

У банку з водою опустила гладіолуси і поставила її на могилу. А під банку підсунула примірник обласної газети, в якій була надрукована стаття "Перевертень" — про Катіного убивцю.

А Катя весело сміялась до нас із кольорової фотографії. Така гарненька, сміхотливо-безтурботна, рожевощока блондиночка з оченятами кольору фіалки.

І було в мене дивне відчуття, ніби задоволення. А ще я відчувала, що й Катя задоволена. До того (до суду над її убивцею) я двічі відвідувала її могилу і кожного разу почувалася незатишно, ніби мене хто проганяв з

кладовища. І я залишила його, несучи в душі якийсь осадок невдоволення, наче вини перед кимось. А тільки того разу, коли я сказала Каті, що убивцю спіймано і засуджено, вперше біля її могили я відчула себе спокійною. І на душі стало якось урівноважено — з легким присмаком суму. І ще мала таке відчуття, що аж тепер я прощаюсь з Катею назавжди. І ми повернулися з сином додому обоє притихлі й здивовані. А тому були задоволені, що повернулися з кладовища з відчуттям душевного спокою. Мабуть, не лише живі, а й мертві заспокоюються, коли у світі білому відновлюється справедливість.

І звідтоді (хоч уже й минуло багато літ, і стара я стала, і давно на пенсії, живу самотня і, здається, всіма забута), ні, ні, та й задумаюсь, як погляну на Катіну фотографію, що висить у мене над столом: невже й справді мученицька душа її через три дні після загибелі приходила до мене у сон і показала свого убивцю в чорній сорочці з білими ґудзиками?.. Інакше як би він міг з’явитися у моєму сні? То, може, щось і справді є… Ні, ні, не з розряду чудес. Бо чудес таки немає. В цьому я твердо переконана. Просто ми багато чого не знаємо — у світі білому, у людській душі… А що не знаємо — те й за диво сприймаємо.